

KAŻDY ZYSKA NA OCHRONIE ŚRODOWISKA

Folder wydany w ramach
PROGRAMU EDUKACJI EKOLOGICZNEJ
– „PIĘKNO I RÓŻNORODNOŚĆ ZIEMI OPCZYŃSKIEJ”
realizowanego przez Powiat Opoczyński
dotowanego przez Wojewódzki Fundusz
Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi

WOJEWÓDZKI FUNDUSZ
OCHRONY ŚRODOWISKA
I GOSPODARCI WODNEJ
W ŁODZI

Różnorodność biologiczna – oznacza zróżnicowanie wszystkich żywych organizmów pochodzących m.in. z ekosystemów lądowych, morskich i innych wodnych ekosystemów oraz zespołów ekologicznych, których są one częścią. Dotyczy to różnorodności w obrębie gatunku, pomiędzy gatunkami oraz ekosystemami.

Ekosystem – oznacza dynamiczne zgrupowanie roślin, zwierząt, mikroorganizmów oraz ich nieożywione środowisko wspólnie tworzące jednostkę funkcjonalną. Miejsce lub typ miejsca, w którym organizm lub populacja występuje w sposób naturalny to siedlisko.

Zrównoważone użytkowanie – oznacza użytkowanie elementów różnorodności biologicznej w taki sposób i z taką intensywnością, żeby nie prowadziło ono do jej zmniejszenia w długim czasie i tym samym pozwoliło utrzymać jej potencjał w stanie odpowiadającym potrzebom i aspiracjom obecnych oraz przyszłych pokoleń.

/źródło: Konwencja o różnorodności biologicznej z dn. 5 czerwca 1992 r., ratyfikowana przez Polskę w 1996 r./

Populacja ludzka czerpie niezliczone korzyści ze środowiska naturalnego w postaci dóbr i usług, określanych nazwą **świadczeń ekosystemowych**:

- zaopatrzeniowe: żywność, drewno i włókna, woda pitna, biomasa jako paliwo, czysta energia, zasoby genetyczne, medycyna naturalna i farmaceutyki;
- regulacyjne: utrzymanie jakości powietrza, regulacja klimatu, regulacja obiegu wody, kontrola erozji, utrzymywanie jakości gleby, kontrola biologiczna, zapylanie, kontrola zjawisk ekstremalnych;
- kulturowe: rekreacja i ekoturystyka, wartości etyczne i duchowe, wartości edukacyjne i inspiracja;
- wspomagające: siedliska, obieg pierwiastków, produkcja pierwotna, obieg wody.

/źródło: Beata Feledyn – Szewczyk, *Bioróżnorodność – znaczenie i zagrożenia*/

Czynniki warunkujące stan i zachowanie różnorodności biologicznej można rozpatrywać w dwóch grupach, tj. jako czynniki przyrodnicze i antropogenne*. Obecnie liczba wymarłych różnych gatunków roślin i zwierząt z przyczyn antropogenicznych jest 1000-krotnie większa niż wymarłych z przyczyn naturalnych. W wyniku działalności antropogenicznej przekształcenie różnorodności biologicznej wiąże się z bezpośrednim wykorzystywaniem żywych zasobów przyrody lub pośrednim oddziaływaniem na środowisko przyrodnicze oraz pośrednim wpływem tej działalności.

/źródło: Edwin Piliś, art. *Zagrożenia różnorodności biologicznej*/

*Czynniki związane z każdą formą pośredniego lub bezpośredniego wpływu człowieka na środowisko i bytujące w nim rośliny i zwierzęta.

WYBRANE ŚWIADCZENIA EKOSYSTEMOWE I CZYNNIKI WARUNKUJĄCE BIORÓŻNORODNOŚĆ W POWIECIE OPCZYŃSKIM

Jazia Góra, Bielowice – największym zagrożeniem dla Jaziej Góry jest sam człowiek. Systematyczna eksploatacja powoduje uszczuplenie zasobów piaskowca, a tym samym zanikanie fauny i flory tego siedliska. Nie są rzadkością wysypiska śmieci, które zagrażają walorom ekologicznym tamtejszej ziemi.

Zalew sulejowski, Zarzęcin – problemem są zakwitające latem sinice. To uniemożliwiająca kąpiel, zawierające toksyny organizmy, dla których pożywką są związki azotu i fosforu w wodzie. Głównym źródłem tych związków są nieoczyszczone ścieki i nawozy, które spływają do akwenu. Intensywne oranie gruntów rolnych do samych krawędzi cieków powoduje łatwe przedostawanie się związków azotu i fosforu do wód. Innym źródłem zanieczyszczenia są nieczystości z nieszczelnych szamb, często wylwane na pola. Poprawę sytuacji powinno przynieść obniżenie stężeń tych substancji w zbiorniku wskutek ich ograniczenia w wodach zasilającej go Pilicy. Przez dążenie do poprawy bytu ludzi musi cierpieć nasz największy skarb – przyroda, a za jej zniszczenie będziemy kiedyś cierpieć sami.

Park w Zameczku – park jest łatwo dostępny dla ciekawych przyrody. Jednak z drugiej strony zwykli, nie szanujący przyrody ludzie zanieczyszczają go. Park jest mocno zaniedbany i bez odpowiedniej opieki może zniknąć.

Staw obok parku w Zameczku – do niedawna był udostępniony dla rybaków, jednakże połowy nie są już tam dozwolone – w 2013 r. ktoś wrzucił do wody substancję niewiadomego pochodzenia i rozsypał ją także wokół brzegów zbiorników. Wówczas po powierzchniach stawów hodowlanych pływało około 40–50 kilogramów śniętych ryb. Mimo wszystko stawy są pięknie zadbane i podkreślają walory przyrodnicze powiatu opoczyńskiego.

Najpoważniejszymi zagrożeniami trwałości istnienia **Rezerwatu Przyrody „Diabla Góra”** oraz zachowania jego zasobów przyrodniczych i krajobrazowych są:

- prawdopodobieństwo zaniku płątów boru chrobotkowego i wrzosowisk – sposób zapobiegania: stały monitoring siedlisk mający na celu ocenę ich stanu i ewentualną możliwość zaplanowania działań ochronnych;
- penetracja rezerwatu przez ludzi i zbieractwo runa leśnego – sposób zapobiegania: czytelne oznakowanie granic rezerwatu, ustawienie większej liczby tablic informacyjnych, skanalizowanie ruchu turystycznego poprzez wyznaczenie i oznakowanie drogi wstępu;
- obecność gatunków roślin obcych, inwazyjnych – sposób zapobiegania: monitorowanie i w miarę możliwości ograniczanie ekspansji obserwowanych osob-

-
- ników dębu czerwonego, czeremchy amerykańskiej oraz robinii akacjowej;
 - występowanie młodnika – sposób zapobiegania: usunięcie młodnika i utrzymanie odstoniętej powierzchni piaskowców dla poprawy warunków siedliskowych gniewosza plamistego oraz umożliwienie wykształcenia się wrzosowiska;
 - zaśmiecanie terenu – sposób zapobiegania: edukacja społeczeństwa poprzez prelekcje w szkołach, przygotowanie materiałów edukacyjnych (ulotki, foldery);
 - nadmierna wycinka najcenniejszych drzewostanów – sposób zapobiegania: znakowanie drzew, które powinny pozostać w trakcie prac rębnych.

Rezerwat Przyrody „Gaik” – niekorzystne zjawiska występujące w „Gaiku” to:

- nadmierne prześwietlenie górne i boczne,
 - nadmierne zaciemnienie lasu wskutek sprzyjających warunków dla rozwoju drzew drugiego piętra,
 - przedłużające się w czasie nadmierne nawilgocenie gleby na skutek zaburzeń w układzie wodnym,
 - florystyczne np.: borowienie, zadarnienie, uproszczenie składu gatunkowego.
- Szkody wyrządzone przez człowieka zauważalne są w okresie szczególnie obfitego wysypu grzybów. Nagminne zaśmiecanie terenu papierami, butelkami, puszkami, kaleczenie drzew liściastych, przewracanie tablic i znaków ostrzegawczych.

Śliwa tarnina w zadrzewieniach śródpolnych – w wyniku działalności człowieka zadrzewienia śródpolne są coraz rzadszymi elementami krajobrazu. Na szczęście w naszym powiecie można je znaleźć bez trudu. Ich ochronie sprzyja edukacja społeczeństwa. Wszyscy powinni wiedzieć o ich znaczeniu w przyrodzie i gospodarce człowieka.

Aleja lipowa w Kraśnicy – jedynym zagrożeniem dla tych drzew mogą być inwestycje polegające na poszerzaniu szosy. Lipy bowiem znajdują się około 2 m od brzegu szosy.

Działalność bobrów – w środkowym biegu rzeki Słomianka, niedaleko miejscowości Antoniówka, od kilku lat w zadowoły się bobry, powstał tu staw bobrowy. Podwyższony poziom wody w pobliżu stawu i wycinanie części drzew przez bobry powodują zmianę składu gatunkowego roślinności w siedlisku bobrowym. Stopniowo dominację zdobywa warstwa krzewów. Czasem trudno jest stwierdzić czy dana działalność bobrów jest szkodą czy też korzyścią dla człowieka – w tym przypadku rolnicy narzekają na działalność zwierząt, jednak teren jest stosunkowo słabo wykorzystywany rolniczo.

Staw z wysepką w Mniszkowie – dbać o ten obiekt to przede wszystkim nie zanieczyszczać wody w stawie, nie wylewać ścieków kanalizacyjnych, ponieważ to zagraża roślinom i zwierzętom żyjącym w wodzie. Aby przeciwdziałać niewłaściwym zachowaniom trzeba od najmłodszych lat prowadzić właściwą edukację wśród dzieci i młodzieży.

Roślinność przydroży – na poboczu dróg bytuje ogromne bogactwo roślin o większym zróżnicowaniu niż na pobliskich łąkach. Prym wiedzie koniczyna czerwona, niegdyś wykorzystywana jako środek moczopędny i wykrztuśny. Krwawnik pospolity uważany jest za chwast a to roślina o działaniu przeciwapalnym, przeciwkrwotocznym, bakteriostatycznym i przeciwskurczowym. Krwawnik wzmacnia wydzielanie soków trawiennych i żółci. Jego wyciąg dodawany jest do łagodzących i regenerujących maseczek, kremów i płynów do twarzy. Jest też ważnym składnikiem szamponów i past do zębów. Czeremcha zwyczajna używana była w medycynie ludowej jako środek ściągający, moczopędny i przeciwreumatyczny. Na Syberii roślina ta jest ważnym składnikiem nalewek i przyprawą do pierogów. To specyficzne i odrębne siedlisko przydroży z uwagi na bogatą florę, duży zasób rzadkich, czasem chronionych gatunków jest ważnym elementem naszej lokalnej opoczyńskiej różnorodności gatunkowej.

Sosna zwyczajna – jest drzewem tolerancyjnym co do warunków środowiska, o wielkim znaczeniu dla leśnictwa. Miękkie i żywiczne drewno sosny jest podstawowym materiałem budulcowym i stolarskim, stosowane także do produkcji papieru. Z żywicy pozyskuje się terpentynę i kalafonię, z gałązek olejki lotne dla przemysłu kosmetycznego, a pączki są stosowane do produkcji leków wykrztuśnych. Jej kora stanowi istotne źródło życia wielu innych gatunków.

Kasztanowiec z Orginiowa – posiada duże walory dekoracyjne i użytkowe. Kasztany zawierają skrobię przez co są pożywieniem dla zwierząt takich jak dziki czy sarny. Owoce tego drzewa wykorzystuje się do produkcji klejów, mydła, środków piorących i substancji gaśniczych. Kolejnym walorem tego pięknego drzewa jest wykorzystywanie jego kory i kwiatów do produkcji leków. Robi się z nich leki na żylaki, miażdżycę, choroby wątroby, stany zapalne żołądka i reumatyzm. W japońskich szpitalach chorym na reumatyzm zakłada się kamizelki z kasztanami lub wkłada im kasztany pod materac. Z kory i kwiatów tego drzewa produkuje się kosmetyki np. kremy, szampony, maseczki itp. Zagrożeniem dla tego drzewa jest Szrotówek kasztanowcowiaczek. Chore drzewo nie może przygotować się odpowiednio do zimy i w czasie dużych mrozów może przemarzać. W kolejnym roku drzewo wyda mniej kwiatów, a nasiona nie będą pełnowartościowe. Najbardziej znaną metodą zwalczania tego szkodnika jest grabienie i spalanie liści. Istnieje również metoda mechaniczna. Polega na otoczeniu drzewa opaską nasączoną klejem i feromonem samicy szrotówka.

